

Jubilej Zaveze.

Iz našega uredništva.

Ob Zavezinem jubileju izide naš list v slavnostni obliki in v večjem obsegu. — Vabimo vsakogar, naj prispeva za to številko, ki jo poklonimo kot pozdravni dar svojim slovanskim gostom. — Rokopise prosimo poslati zanesljivo do 18. avgusta t. l.

Iz stanovanjskega odseka.

Udeleženke in udeleženci Zavezinega jubileja naj sporoče, ali si žele

1. prenočišče v hotelu,
2. prenočišče privatno,
3. prenočišče skupno (brezplačno).

Ta naznanila, ki naj tudi povedo, za koliko noči si posameznik želi prenočišča, je poslati najpozneje do 25. avgusta t. l. na naslov: Ludovik Dermelj, učitelj v Ljubljani, Gluhonemnica.

Iz banketnega odseka.

Kdor se udeleži slavnostnega banketa dne 7. septembra v hotelu Tivoli, naj prijavi svojo udeležbo najpozneje do 25. avgusta t. l. na naslov: Ludovik Dermelj, učitelj v Ljubljani, Gluhonemnica. (Cena za osebo 5 K.) Kdor se prijavi, se s tem obenem obveže, da se banketa res udeleži, oziroma — če bi se ga ne udeležil — da plača naznanjeno ceno.

Iz sprejemnega odseka.

Sprejemni odsek se pripravlja, da priredi vsemu učiteljstvu, ki se udeleži Zavezinega jubileja, čim lepši in dostojnejši sprejem. Kdaj se uradni sprejem vrši, javimo pravočasno.

Spominski spis.

Zaveza izda za svoj jubilej spominski spis, ki objavi zgodovino Zaveze in zgodovino slovenskega učiteljstva v dobi 25 let. Po obliki in vsebini bo ta spis odlično delo. Že danes opozarjamo nanj!

Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem

daje svojim članom sledeče na znanje:

Kakor je bilo čitati v »Pädagogische Zeitschrift« z dne 10. aprila t. l., je imel štajerski deželni odbor namen, za l. 1913. razdeliti med učiteljstvo draginjsko doklado v znesku 1 milijon kron, ako ne bi prišlo do delazmožnosti deželnega zbora, ki bi naj sklenil novi plačilni zakon za štajersko učiteljstvo. Pri tem se je zanašal deželni odbor na prispevek, ki bi ga naj dobila dežela iz dohodkov malega finančnega načrta. Ker pa se ta načrt v državnem zboru ni sprejel, ni dobila dežela nobenega prispevka, in tako je splavala tudi nameravana draginjska doklada v znesku 1 milijon kron po vodi.

Zaradi vztrajnega pritiskanja in prizadevanja štajerskega Lehrerbunda pa se je končno štajerski deželni odbor vendarle odločil, saj nekaj malega že takoj letos ukreniti, da pokaže učiteljstvu vsaj dobro voljo. V svoji seji z dne 21. julija t. l. je deželni odbor več ur vsestransko razmotrival, koliki znesek sme in more z ozirom na finančni položaj dežele in z ozirom na nedospeli državni prispevek dovoliti za enkratno zasilno podporo štajerskemu učiteljstvu. Določil je končno znesek 300.000 K.

Zaen je deželni odbor pozval štajerski Lehrerbund, da stavi predlog za stran razdelitve tega zneska. Odbor Leh-

rerbunda je imel dne 3. avgusta 1913 v Gradcu svojo redno sejo, katere so se udeležili vsi štirje slovenski odborniki. V tej seji se je Lehrerbund izrekel za stran razdelitve za sledeče načelne točke:

1. Vse učne osebe naj nekaj dobe — razen učiteljic, ki so omožene z učitelji.

2. Ves znesek se naj naenkrat izplača, ne v mesečnih obrokih. (Temu je že prireditel deželni odbor).

3. Delež naj ne bodo enaki, marveč oženjene učne osebe naj dobe več kakor neozmenjene.

Za stran razdelitve je nadalje sklenil Lehrerbund predlagati sledeče 4 skupine:

I. skupina: moške ožene in vdove učne osebe naj dobe po 120 K;

II. skupina: neozmenjene učne osebe in vdove učiteljice s sposobnostnim izprijemalom dobe naj po 80 K;

III. skupina: učne osebe z zrelostnim izprijemalom, ki koncem šol. leta 1912/13. dokažejo vsaj 1 službeno leto, naj dobe po 40 K;

IV. skupina: neozmenjene in vdove učiteljice ženskih ročnih del, ki imajo vsaj eno službeno leto, naj tudi dobe po 40 K.

Akoravno smo slovenski in tudi nekateri nemški odborniki za stran teh skupin predlagali različne izpremembe ter smo poudarjali, da je na pr. za stran I. skupine velikanski razloček med potrebo oženjenih učiteljev brez otrok in brez dolgov ter med onimi z mnogimi otroki in dolgovi in akoravno smo nadalje poudarjali, da vsaj posamezne bele vrane med učiteljstvom, ki imajo imetje, podpore ne rabijo; smo končno vendarle ostali pri imenovanih skupinah, ker bi razločevanje po večji ali manjši potrebi povzročilo zopetna dolgotrajna poizvedovanja potom šolskih oblast, kar bi razdelitev moglo za več mesecev zavleklo. Bund pa zavzema stališče, da je treba hitre, takojšnje razdelitve, zakaj dvakrat da, kdor hitro da!

Končno je Bund sklenil, da o nameravani akciji deželnega odbora in o svojih sklepih obvesti štajersko učiteljstvo ter ga nujno pozove, da naj vsako izjavo v tej zadevi opusti ter se ne spušča v polemiko niti v stanovskih niti v nestanovskih listih. Za letos je dosežena res samo kapljica na žareči kamen, a več pri najbolj volji pod danimi, neugodnimi razmerami ni bilo mogoče doseči. Zato se naj učiteljstvo s to res le zasilno akcijo za letos zadovolji. Drugo leto pa bomo vrtali naprej, dokler ne dosežemo, kar nam gre pred Bogom in poštenimi ljudmi!

Skopost štajerskega dež. šolskega sveta.

Običajne uradne konference so končane! Kdor ni sam bil navzoč na taki konferenci, ne more presoditi duhamornega dela, ki ga zahtevajo te-te konference. Utrudljive so do skrajnosti, posebno še za tistega, ki mora večkrat že o polnoči odriditi od doma, da dospe pravočasno v kraj konference, zakaj če nisi točen, dobiš od nadzornika — piko! Za te konference so določeni neki vinarji, ki jih dež. šolski svet naziva »Reise- und Zehrungskosten«. Boga mi! Zehrungskosten! Če so že dosedaj bile te »diete« tako malenkostne, da bi jih zavrnili vsak berač, je tem neprimernejše počenje štaj. dež. šolskega sveta letos, ko je — namesto da bi v času splošne, neznosne draginje te diete povišal — jih kakor v zasmeh za eks-

stenco se borečemu učiteljstvu znižal, ko je od tistih borih kron le še imel smelost odščipniti! Berač bi ti tako miloščno vrgel nazaj v obraz, dež. šol. svet pa menda v svoji birokratski naivnosti misli, da so naše počitnice diete itak še sijajne. — Gospoda tam zgornj! Ne igrate se, ker sicer se utegne zgoditi, da bo k prihodnji uradni konferenci prišel samo — nadzornik! Ako se mislite iz nas norčevati, pustite nas na dan konference rajši doma pri pouku; tam bomo vsaj v svojem vsakdanjem tiru naprej živeli, ne da bi bilo treba že tedne prej premišljevanj, kako bomo pokrili primanjkljaj, ki nam ga bo povzročila konferenca. Menda pa vendar ne mislite, da je učiteljstvo v teh dragih časih tako idealno, da se bo dalo na račun svojih idealov od dež. šol. svetov tako umazano izkoriščati in za nos vleči! — Moj voznik — račun mi je napravil po geslu, ki pa žalibog za nas ni veljavno: »Vsak delavec je vreden svojega plačila«, pri čemer pa se ni oziral prav nič na moje skromne diete — si je privoščil pečenko, jaz sem pa dolgo časa omahoval, si li naj na ta slavnostni dan privoščim govedine, da ne bo — primanjkljaj prevelik! — Izkoriščano učiteljstvo priporoča torej slavnemu štaj. dež. šol. svetu v resno premišljevanje: 1. Kolikor časa se nas misli na ta način za nos voditi, naj se nas blagovolji doma pustiti, okrajnih konferenc naj se pa udeležuje dež. šol. svet sam, toda z našimi dietami! 2. Če se naj pa učiteljstvo tudi vbodoče udeležuje teh konferenc, naj se mu pa nakazejo diete, ki bodo stanu in času primerne! Eden za vse.

† Dr. Josip Kušar.

Umril je mož značajan, načel jeklenih, neomajen. Ne, ni umrl! Le časne je oči zaprl!...

Našega lista prostor v tej žalni obliki je navadno namenjen le onemu stanovskemu tovarišu takrat, kadar trajno zapusti naše vrste, »da se po trudu in po boju oddahne v blaženem pokoju«. Umrli ni bil učitelj, a bil je vedno iskren in do zadnjega diha odkritosrčen prijatelj naprednega slovenskega učiteljstva. Ni bil nikdar član krajnega ali okrajnega šolskega sveta, toda izredno natančno je zasledoval naše delovanje, zato mu ni bila neznana nobena naša stanovska naprava; o vsakem važnejšem učiteljskem dogodku si se lahko brez razlaganja razgovarjal z njim. Naj bodo torej posvečene te vrste našemu odličnemu prijatelju, tej zlati duši, ki je bil gotovo tudi eden izmed najodličnejših in narvestejših sinov, kar jih je bilo doslej rojenih na krasni slovenski zemlji!

Dr. Josip Kušar je bil rojen v Ljubljani leta 1865. kot sin čislane narodne rodovine. Oče je bil veletržec in pozneje tudi državni poslanec, mati pa je bila doma iz ugledne Bleiweisove hiše iz Kranja. Dopršivši ljubljansko gimnazijo, je šel na dunajsko vseučilišče, kjer je prejel doktorsko diplomu. Po končani sodni praksi je vstopil kot odvetniški kandidat najprej v Kranju v pisarno dr. Val. Štampilharja, nekaj let za tem pa v Ljubljano v odvetniško pisarno dr. Iv. Tavčarja. Svojo lastno odvetniško pisarno je otvoril leta 1897. v Ljubljani; po preselitvi dr. Fr. Prevca iz Kranja v Kostanjevico pa se je l. 1905. stalno naselil v Kranju.

Že v mladih letih se je začel zanimati za vse, kar dviga slovensko ime in kar stremi po narodnem napredku. Idejno rodoljubje, brezprimerna narodna odločnost, požrtvovalno in nesebično delo za narod, bratsko tovarištvo, plemenita značajnost... vse to je bilo vteleseno v njegovih osebi. Te yrline so bile vzrok, da so ga klicali povsod, kjer je manjkalo navdušenih delavcev. Tako je postal ljubljanski in kranjski občinski odbornik, tajnik ali pa predsednik skoro v vseh narodnih in gospodarskih društvih, koder je živel. Bil je ognjevit govornik, ki je znal navdušiti posebno ob narodnih slavnostih ljudske mase. K temu je dosti pripomogla gorka domovinska ljubezen in pa njegova markantna visoka postava z dolgimi navzdol zavihanimi črnimi jugoslovanskimi brkami. Nič umetno narejenega ni bilo na njem in v njem, nič prisiljenega, zato pa je bilo vse tem presrečnejše in tem ljubeznivejše! Z žarom visokega spoštovanja, z božanstveno navdušenostjo in s kristalnočisto ljubeznijo pa se je oklenil Sokolstva in planinstva! Kadar koli je zapustil pisarno in domače skrb, brž ga je vodila pot med sokolske vrste ali pa gori v planinski svet.

Težnje in napore naprednega učiteljstva je spremljal z odkritim in plemenitim čuvstvom, kakor bi bil vzrastel v naših vrstah. Kolikokrat se je pohvalno izrekel o naših številnih stanovskih napravah! Nešteto je poudarjal, da napredno učiteljstvo ne more podleči, ker ima v teh zamotanih razmerah vendar še toliko in toliko delavnih sil, ki so operte in koreninijo v idealni stanovski zavesti in ljubezni. Zapostavljanje narodnega učiteljstva po šolskih oblastvih se mu je zdelo neodpusten greh. Kako so se mu zaiskrile oči, ko je z gnevom čital poročilo o znani zadevi, da namreč izvršno kvalificirani mož ne dobi tudi najnavadnejšega učiteljskega mesta samo zato, ker je član Sokola. Dobro nam je v spominu, kako se mu je izvila tedaj bridka obtožba: »Povsod drugod v deželnih in šolskih svetih bi se sistiral tak sklep, samo pri nas je vse dopuščeno!...«

Ni čuda torej, da je brzajavna vest iz Rogaške Slatine kakor strela udarila med njegove neštete prijatelje in znanca, da je na mah preminulo to zlato slovensko srce. V četrtek, zadnji dan meseca julija, je prihitela v Kranj k pokopu od vseh strani nepregledna množica, da ga spremi do predzgodnjega groba. Ljubljanska sokolska konjenica, ki ji je bil pokojni ustanovitelj, je bila na čelu mrtvaškega izprevoda. Za to pa so se razvrstila narod. društva, zastopništva skoro vseh slovenskih sokolskih žup, planinci, stanovski tovariši in vsi oni, ki so mogli iti ta dan z doma. Učiteljstvo je bilo številno zastopano; iz Ljubljane sta prišla občinska svetnika J. Dimnik in A. Likozar ter deželni poslanec E. Gangl. Ob hiši in ob grobu mu je zapel kranjski čitalniški pevski zbor pod osebnim vodstvom skladatelja O. Deva narodni pesmi »Vigred se povrne« in »Gozdič je že zelen«. Zadnja pesem je bila na novo kot žalostinka harmonizirana nalašč v ta namen. Nobeno oko ni ostalo pri hiši brez solz ob besedah: »Al' prijatelj sem nazaj — nikdar več ne bo!« In na pokopališču so istotako učinkovali akordi v besedilu:

»Pomlad že prišla bo, ko te na svet ne bo.

LISTEK.

Šaljivi prirodoopis slovenskega učitelja.

(Konec.)

Debeli učitelj. — Debeli učitelj uprizarja učiteljstvu škandal, uprizarja ga tistemu učiteljstvu, ki se poteguje za zvišanje svojih plač, ker s svojo debelo osebo stavlja beračujoče učiteljstvo na laž, ravno tako, kakor stavijo deputantje pri posameznih kompetentnih višjih osebah učiteljsko bedo v kaj čudno luč, ker so — najelegantnejše oblečeni. Po mojem mnenju naj bi prišli v fraku, naj bi imeli bele rokavice na rokah in svetlikajoče se cilinder v rokah, a na ta način: frak naj bi imel na levi strani, tam, kjer nosijo stari veterani svoje vedno novonalikane hrabrostne križce, papirnato medaljo z napisom: »Entliehen beim Kleiderverleiher und Trödler Max Pfeifendeckel um 1 K pro Stunde« — na cilindru pa spredaj listič z napisom: »Aus Rücksicht wirklicher Armut unentgeltlich geliehene Drangabe zum Frack!« Rokavice, da — te bi si pa kupil; če bi jih vrgel komu v obraz, vrgel bi vsaj svoje! — Debeli učitelj torej dela učiteljstvu škandal. Sicer pa ni vedno sam kriv, da ima takšen volumen. Neki tovariš-debeluhar v hribih mi je — ko sem

mu očital debelost — zagodel v obraz: »Kaj hočem! Jaz in moji prešiči jemo skoraj eno in isto, a jaz sem debel, prešiči pa ne. Ali ni to smola, hujša od kolofonije, ko bi sam vendar rad imel zadevo narobe?!« — Debeli učitelji — potolcite se po trebuhu, kolikor vas je tukaj! — tolažite se torej, da nam ne delate namenoma ali iz hudobije s svojo debelostjo škandala!

Učitelja idealista dandanašnji ni med nami, zakaj če bi kateri hotel biti, bi ga svet kmalu redikalno ozdravil. Pač pa procvita v nekaterih eksemplarih učiteljskega realista. Če je realist najdebelejši struje, tedaj trdi, da noben ptič ne poje tako lepo, kakor kokoš, kadar je izlegla jajce in kodaka; da noben ptič ne cvrči tako prijetno, kakor pišče, kadar se peče v žgoči masti; najidealnejši čveteronožec mu je debel prešič in najzlahtnejša rastlina — vinska trta; krompir, dobro in masno ocvrt na krožniku, mu boljše prija, kakor oni na njivi. Neveste — dokler je še samec — meri po obilnosti mošnje ali številu hektarov in nadstropij, prijatelje pa po koristi, ki mu jo prinaša prijateljstvo.

Učitelj specialist. — Teh je mnogo v naših vrstah in so tudi raznovrstni, kakor se ravno brigajo za razne panoge ali kmetijstva, ali pa pouka in vede. Eden je sadjerejec, drugi čebelorejec, tretji je oboje v eni osebi, četrti je prirodoslovec — in če peti ubija samo čas, je gotovo tudi specialist, zakaj vsakdo ne zna tega. Kaj pa uganjajo specialisti?

Samo kratko in splošno hočem nekaj povedati, preveč se ne upam, ker je danes mnogo specialistov med nami. Torej — če je prirodoslovec, pobira brošče in jih izkuša ubijati z elektriko, ki si jo plodi doma v kakšni diverzni bateriji; metulje lovi z mrežo, muhe koj s pestjo; če na svojih pohodih sreča polža, ga niti ne pogleda, ker že na pamet ve, da ima štiri rogeve, katere lahko skrije pod kožo, kakor mačka kremplje. — Drugi zopet redi prvo leto francoske kunce, drugo leto vali z valilnim aparatom piščeta, tretje leto se intenzivnejše vrže na sadjerejo, četrto leto se mu zde bučele jako koristne, peto leto pa spozna, kako dobre so krače in klobase doma zrejenih prešičev. — Tretji je lovec, in ker mu puška nese pre malo, si izkuša dobiti boljše dohodkov s pasjerejo; pse, ki na Spodnještajerskem niti mačk poditi ne znajo, prodaja potom inseratov na Gornještajersko za dobre srebrnjake kot lovške; vendar o njihovih lovskih uspehih molči lovška zgodovina.

Taki in enaki so opravki specialistov, o katerih si iz že navedenih vzrokov ne upam več povedati, samo en slučaj hočem še navesti. Bil je specialist za kmetijstvo, in sicer tako izvrsten specialist, da je razen odvrčanja toče znal vse. Nekoč si je za kokoši naročil Barthelsovega klajnega apna, na podlagi katerega kokoši baže ne-sejo jajca same od sebe, in naročil je tudi Thomasove moke za trato pred šolo. Vrhovni in svetovno znani poglavar pekla,

Satanas, pa mu je zamenjal obe snovi, in tako je šlo klajno apno po trati, Thomasova moka pa v kurje želodce. Na trati je baže pocpala trava, v kurniku pa so pocpale kokoši. Izjavljam pa, da ne prevzamam odgovornosti za resničnost tega prigodaka.

Končno naj še omenim en tip slovenskega učiteljstva, namreč je to **zaslužni učitelj**. Ko je čez štirideset let svojo kožo strožil v šolskem vzduhu, dobi tuhtam — če ima srečo — srebrni ali zlat križec, in sicer večinoma onega brez krone. To pa zato, ker si mislijo merodajni krogi, da je ne potrebuje; uverjeni so namreč, da mora na stara leta, ko je že preskrbel otroke in je mogoče tudi že vdovec, imeti kako krono — v žepu. In prav je tako! Zaslužni učitelj ne potrebuje k podeljenemu križcu nikake krone, saj ima — trnjevo na glavi!

To je torej nekoliko prirodoopis o slovenskem učitelju. Slovenske učiteljice se nisem dotaknil, ker mnogočesa, kar sem povedal o učitelju, velja tudi o učiteljici. Nadalje se pa tudi upal nisem, ker so že zadnji pri mojem zadnjem šaljivem predavanju v Žalcu nekoliko pihale name. O priliki znam tudi o slovenski učiteljici povedati kaj, toda pogojno: pri odprtih durih, da bom v sili brž zunaj, eventualno hočem na podlagi trdne pogodbe po predavanju oditi — kakor Essad-paša iz Skadra — s popolno monturo, zdrav na obleki in telesu!